

1.5. INSINUACIONS PERIODÍSTIQUES I JUTGES.

A continuació veurem l'estructura narrativa del discurs sobre el judici que van adoptar alguns comentaristes polítics. En primer lloc, insinuacions més a menys explícites de condemna per a la Mesa de HB. I, en segon lloc, i com a corol·lari obligat, l'afirmació que els jutges decidiran amb tota llibertat el que legalment sigui correcte.

Començarem amb una cita d'un exministre espanyol. Emilio Lamo de Espinosa¹ afirma obertament que:

¿De verdad no hay pruebas? Lo que aquesta semana se juzga en el Tribunal Supremo –la colaboración de HB con ETA- ha sido juzgado una y cien veces por todos. Y no porque hayamos tenido que hacer oscuros juicios de intenciones o deducciones fabulosas, sino porque los protagonistas nos lo han dicho con alarde de medios. ¿Quién duda de que HB y ETA son lo mismo? ¿Acaso han dejado de apoyar algún asesinato de ETA, además de, por supuesto, los de Tomás y Valiente o Miguel Ángel Blanco? ¿Qué argumentos podrían hacernos dudar de lo que resulta evidente y ha sido confirmado cien veces: a saber, que HB colabora sistemática y constantemente con ETA? Veámoslo al contrario: ¿cómo sostener que HB no ha colaborado con ETA?

Finalment, però, conclou que:

El Tribunal Supremo decidirá lo que considere jurídicamente adecuado. Pero aquest juicio marca un punto de inflexión de enorme importancia. No se puede engañar a todo el mundo todo el tiempo. Y esa inflexión, ganada en la calle desde Ermua y que pende del Supremo por inoperancia de los políticos, es, como señala Julen Madariaga, que o bien HB rompe con ETA o bien HB se suma a ETA.²

EP titula un dels dos editorials del dia 6 d'octubre amb l'explícit titular de *Contra la impunitat*, que suposa una declaració de principis, perquè la culpabilitat dels acusats queda patent des de la primera línia de l'editorial o, millor dit, des d'abans: des del titular. No obstant això, l'editorial comença amb la següent frase:

Lo más importante del juicio contra la dirección de Herri Batasuna (HB) que se abre hoy es que se celebre.

Si tenim en compte el titular de l'editorial i el que en ell es diu, queda clar que el més important no és aconseguir que el judici se celebri. Per una raó com a mínim: què pensaria *EP* si després de celebrar el judici resulta que els dirigents de HB queden

¹ Emilio Lamo de Espinosa, *EP*, 13 d'octubre, ¿*No hay pruebas?*, pàg. 16.

² Posteriorment veurem que el que va jutjar el Tribunal Supremo no va ser HB com a partit sinó les persones que formaven part de la Mesa d'HB.

absolts? Si la Mesa d'HB resultés absoluta, continuaria quedant impune pel que legalment continuaria sortint-se amb la seva. No cal insistir que aquesta no era la idea que EP s'havia format sobre el judici, perquè continua afirmant que:

[Fins ara] “Se decía que juzgar a los dirigentes de HB por delitos que ellos considerarían *políticos* era contraproducente porque favorecía su victimismo y era poco menos que un favor para las campañas electorales y de agitación de la coalición proetarra. Amparados por ese aquestado de opinión, los dirigentes de HB no han dejado de desafiar a la justicia, de ofender a las leyes y despreciar a las instituciones. Se han negado a comparecer cuando eran citados a declarar y han negado autoridad a los tribunales cuando les convenía. El efecto de aquesta política ha sido desolador.”

A continuació respon que ara:

El Gobierno y la sociedad española parecen por fin coincidir en que la aplicación estricta de las leyes contra criminales y sus colaboradores necesarios no debe depender de consideraciones políticas coyunturales.³

En aquest cas no es fa referència als jutges, sinó a l'aplicació estricta de les lleis, cosa per la qual l'apel·lació als jutges és molt més subtil ja que no són directament mencionats.

Però la petició de condemna, encara que implícita, queda prou formulada. L'epítet *estricta* deixa ben clares les coses. Com ja hem vist, no té el mateix sentit ni la mateixa implicació *l'aplicació de les lleis* que *l'aplicació estricta de les lleis*.

Aquests expressions s'han de relacionar, per exemple, amb la petició de Mayor Oreja que se aplique *toda la ley*.

En tercer lloc, Federico Abascal afirma que:

No ejercen Aznar ni Mayor Oreja la más mínima presión sobre el Tribunal Supremo en aquest asunto, pero ambos son partidarios de que a los dirigentes de HB les caiga la ley en la cabeza, aunque haya riesgo de descalabrada. Y esa es la realidad de aquest juicio, que la Mesa de la coalición proetarra puede levantarse descalabrada del banquillo, con el áurea de impunidad desecha. A pesar de algunos recelos nacionalistas, todas las fuerzas políticas coinciden en que la ley no debe admitir esos reductos de inmunidad en los que se han venido instalando durante años los dirigentes radicales más cercanos a ETA.⁴

³ Cal fer notar que l'ús del sintagma nominal “colaboradores necesarios” [de ETA] per fer referència als membres de la Mesa d'Herri Batasuna presuposa que els dirigents d'HB són culpables.

⁴ Federico Abascal, DV, 7 d'octubre, *Efectos publicitarios*, pàg. 26.

Encara que, això sí, acaba l'article amb la frase següent:

Sólo falta en el cuadro la última pincelada, una sentencia justa.

És obvi que entén Abascal per una sentència justa.

Hem deixat en últim lloc un dels articles dominicals de Pedro J. Ramírez (*HB pasa por la piedra, HB lo pone difícil*, 2 de novembre, p. 3) que evidencia la seva aparent ambigüïtat, el típic sí però no que és que sí, quan ha de manifestar la seva postura davant del judici. Així, comença l'article com segueix:

No es de extrañar que el pasado miércoles, enganchado aún por la magistral interpretación de la violinista Kioko Takezawa, el magistrado Roberto García Calvo, ponente del tribunal que juzga a la Mesa nacional de HB, confesara a un amigo en el vestíbulo del Auditorio que tenía la sensación de estar ante el mayor embolado de su carrera. Tampoco, que la confianza rayana en la euforia con que desde el Ministerio del Interior se daba por seguro hace unas semanas que el juicio desembocaría en duras y masivas condenas, haya dado paso a una serena cautela.

Queda clar que la pilota, segons Ramírez, està a la teulada. Ho està tant, que finalment conclou que:

Cualquier veredicto es, pues, imaginable.

Ens tornem a trobar que tot és possible. Però l'opinió de Ramírez sobre el judici, tenint en compte el títol de l'article, un aspecte gens secundari, explicita prou els pressupòsits a partir dels que elabora el citat article. Esquivant el *HB pasa por la piedra*, cal destacar la segona part del titular: *HB lo pone difícil*. En quin cas pot posar difícil el judici HB? Només en un: en el cas que tinguem clar des d'abans de començar el judici que la sentència ha de ser condemnatòria. *Lo pone difícil* per a condemnar-la. Així, *Lo pone difícil* delata el que realment pensa Ramírez, per molt que intenti dissimular-ho amb un discurs editorial ambigu més en la forma (com condemnar?) que en el fons (cal condemnar).

Finalment, reproduïm un altre text, en què sota una aparença d'imparcialitat en afirmar que sigui la que sigui la sentència se li veuran motivacions polítiques per totes bandes i acabar afirmant que "Tant per tant, que sigui a fi de bé", manté que:

Fariseïsmes a banda, el cert és que ¿? estava polititzat molt abans que en parlessin Aznar o Arzallus i, en tot cas, la paraula mai pot exercir més pressió que les bombes. Després de vint anys de matrimoni ETA-HB, aquest és el primer cop que la justícia pot actuar contra el braç polític dels terroristes amb probabilitats d'èxit, però una interpretació restrictiva del delictes de col·laboració amb banda armada deixaria l'Estat inerm contra els apologetes de l'assassinat. Els magistrats del Suprem s'enfronten des d'avui a l'atzucac i, cerquin la sortida que

cerquin, sempre acabaran sent acusats d'actuar amb motivacions polítiques. Tant per tant, que sigui a fi de bé.⁵

En aquest text cal tenir en comptes dos detalls gens innocents. D'una banda, que és la primera vegada que la justícia pot actuar contra HB amb probabilitats d'èxit, cosa que pressuposa la lectura que els acusats són culpables i, d'altra banda, que aquesta probabilitat d'èxit depèn de no realitzar una interpretació restrictiva del delictes de col·laboració amb banda armada, cosa que pressuposa una lectura no restrictiva de l'article relacionat amb la col·laboració amb banda armada. Si unim totes dues afirmacions sembla clara la petició d'una sentència condemnatòria, encara que guardant les formes i, evidentment, tot "a fi de bé".

1.6. SENSE PRESUMPCIÓ D'INNOCÈNCIA

Una constante aclaparadora en la redacció dels textos sobre el judici de la Mesa de HB consisteix en l'oblit sistemàtic de l'adjectiu *presumptes* aplicat als dirigents d'aquesta formació política i de l'adjectiu *presumpta* aplicat al fet que es jutjava, la presumpta col·laboració de la Mesa Nacional d'HB amb ETA. Tan sols un periodista, Gaizka Olea, utilitza sistemàticament (tot i que no sempre) aquests adjectius. A la resta de diaris l'ús de *presumpte/presumptes/presumpta* es irrellevant i es pot afirmar que el seu ús sembla més aviat un lapsus. Evidentment, aquesta manera d'abordar els fets condiciona les cròniques de la vista oral motiu pel qual distorsiona la imatge que es fa el lector del judici que se celebra. Llegint les cròniques i per descomptat les editorials, el judici tan sols tenia una sentència possible. Vegem uns quants exemples, ja que es poden aportar a dotzenes:

Con este refrendo a la unidad de los partidos democráticos, ETA y su entramado de apoyos se enfrentan a un Estado de Derecho cada vez más sólido en sus respuestas legales y políticas, pues a la unanimidad de los partidos en torno de estas propuestas [endurecimiento de las leyes antiterroristas] –que expresan la voluntad de afianzar las coincidencias y superar las discrepancias- se une la próxima celebración de la vista oral contra la Mesa Nacional de HB, primer juicio a la complicidad entre ETA y la coalición abertzale.⁶

CE manté que es jutja la presumpta col·laboració entre ETA i la coalició abertzale, cosa que, com veurem, no és certa:

Para la vista oral que afronta en Madrid por colaboración con banda armada, la coalición ha desplegado su mejor plantel de letrados, pero su papel en aquest juicio no parece demasiado airoso, pues están dedicando su ingenio jurídico a maniobras dilatorias en la desesperada

⁵ Enric Hernández, *Avui*, 6 de octubre, *El Suprem, enfront de l'atzucac basc*, pàg. 15.

⁶ Editorial, CE, 1 d'octubre, *Presión legal*, pàg. 31.

intención de aplazar el juicio.⁷

Hoy empieza en el Supremo el juicio contra los 23 miembros de la mesa nacional de HB por colaboración con banda armada al haber difundido, en la campaña de las legislativas del 96, un video de ETA en un espacio electoral gratuito.⁸

También existe diversidad de opiniones entre las defensas con las acusaciones y el Ministerio Fiscal en cuanto a la declaración de dos guardias civiles que han realizado un informe de más de 3.000 folios sobre la vinculación de HB con ETA.⁹

Tampoc no s'ha d'obviar el titular de la secció que *LV* dedica al judici el dia 5 d'octubre:

Los cómplices del terrorismo se sientan en el banquillo.¹⁰

Si fem cas d'aquest titular ja no calia celebrar la vista oral.

Per acabar, reproduïm una citació molt interessant per tot allò que permet deduir:

Instalado el tren de la Mesa Nacional de Herri Batasuna en el raíl constitucional, sus defensores, consumados expertos en textos constitucionales y legislativos, se batan con idéntica panoplia jurídica que los acusadores. No cuestionan la Constitución, la invocan y, en consecuencia, tratan de probar la inocencia o, al menos, la ausencia de pruebas de culpabilidad de sus defendidos.

Este giro copernicano, que ha pillado a algunos con el pie cambiado, complica un juicio, considerado hasta ahora como de puro trámite.¹¹

Aquest fragment permet d'inferir l'ambient que es va crear i, alhora, va reflectir la premsa espanyola durant el judici. L'última frase el recull perfectament. D'una banda, l'obsessió per la rapidesa, o potser a l'inrevés, la creença que el judici era un pur tràmit. Amb tot el que això implica: la condemna irremeiable de la Mesa d'HB. L'acceptació de la condemna com a resultat natural del judici es mostra com una evidència o mitjançant l'ús del verb *¿*? Si el judici es complica és perquè no està sortint com els mèdia esperaven.

⁷ [Federico Abascal](#), CE, 14 d'octubre, *Madrid no ama a HB*, pàg. 33.

⁸ Juan Tapia, LV, 6 d'octubre, *Ante el proceso a HB*, pàg. 2.

⁹ Carmen Gurruchaga, EM, 19 d'octubre, *HB gastará más de 15 millones en el juicio*, pàg. 3.

¹⁰ LV, 5 d'octubre, pàg. 16.

¹¹ Fernando López Agudín, EM, 23 de octubre, *Igualdad de armas*, pág. 16.

A continuació reproduïm una de les citacions més explícites que hem trobat sobre l'enfocament correcte del judici, tant pel que fa a la presumpció d'innocència com a la presentació del judici, escrita per Gaizka Olea:

Los 23 miembros de la mesa nacional de Herri Batasuna se sentarán en el banquillo de los acusados del Tribunal Supremo para responder del presunto delito de colaboración con banda armada, por la difusión en sus espacios electorales de televisión de la *alternativa democrática* de ETA y de dos comunicados en los que se valoraban sendos atentados terroristas.¹²

Tan sols cal fer dues objeccions: No hi va haver difusió en els espais electorals de televisió, sinó intent de difusió, perquè el jutge Garzón va impedir la difusió del vídeo electoral, i l'ús de las minúscules en referir-se a l'*Alternativa Democràtica*.

Ens resistim a acabar aquest apartat sobre la presumpció d'innocència sense reproduir les paraules d'Enrique Múgica, exministre espanyol de Justícia:

“Si [los miembros de la Mesa de HB] han sido procesados es porque se supone que son responsables, aunque para ellos, como para todos, hay presunción de inocencia”, aseveró. Múgica admitió que “le encantaría que fueran condenados los dirigentes del complejo ETA-HB”.¹³

Enrique Múgica, personat en la causa com a acusació particular, té clar que malgrat la presumpció d'innocència, matisada perquè si han estat processats és per algun motiu, la sentència ha de condemnar els encausats. Això sí, “mostró su confianza en ‘la ecuanimidad de los jueces y en el sentido de su independencia’”.¹⁴ Si l'argument de Múgica fos vàlid, aleshores els judicis només tindrien un final: la culpabilitat dels processats. Deixant de banda aquest detall *sense importància*, el més greu és el fet que aquestes paraules les pronunciï un exministre de Justícia.

¹² Gaizka Olea, CE, 5 d'octubre, *La dirección de HB, en el banquillo*, pàg. 24.

¹³ Redacció de Bilbao, CE, 6 d'octubre, *Belloch pide a Arzalluz que demuestre las “presiones” del Gobierno al Supremo*, pàg. 16.

¹⁴ *Ibidem*.